

Kontakty z Mediami
i Informacja

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
KOMUNIKAT PRASOWY nr 89/22
Luksemburg, 19 maja 2022 r.

Wyrok w sprawie C-569/20
Spetsializirana prokuratura (Proces zbiegłego oskarżonego)

W wypadku niemożności ustalenia miejsca pobytu oskarżonego może on być sądzony lub skazany w trybie zaocznym, lecz ma następnie prawo do wznowienia postępowania co do istoty sprawy i przeprowadzenia go w swojej obecności

Prawa tego można mu jednak odmówić, jeżeli rozmyślnie uchylał się on od wymiaru sprawiedliwości, uniemożliwiając organom powiadomienie go o rozprawie

Przeciwko IR wszczęto w Bułgarii postępowanie karne, w którym został on oskarżony o udział w zorganizowanej grupie przestępczej mającej na celu popełnianie przestępstw skarbowych zagrożonych karami pozbawienia wolności. Pierwszy akt oskarżenia został doręczony IR do rąk własnych i wskazał on adres, pod którym można się było z nim skontaktować. W chwili rozpoczęcia sądowego etapu postępowania nie można było jednak ustalić miejsca jego pobytu, w związku z czym Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny, Bułgaria) nie mógł wezwać go na rozprawę. Wyznaczony przez ten sąd adwokat z urzędu również nie nawiązał kontaktu z oskarżonym. Ponadto, ze względu na wadliwość aktu oskarżenia doręczonego IR akt ten został uznany za nieważny, a postępowanie zostało w konsekwencji umorzone. Po sporządzeniu nowego aktu oskarżenia i podjęciu postępowania IR był ponownie poszukiwany, lecz nie udało się ustalić jego miejsca pobytu. Sąd odsyłający ostatecznie doszedł do wniosku, że IR zbiegł i w związku z tym sprawa może zostać rozpoznana pod jego nieobecność.

Jednakże, aby zainteresowany został prawidłowo poinformowany o gwarancjach procesowych, które mu przysługują, sąd odsyłający zastanawia się, którą hipotezą przewidzianą w dyrektywie 2016/343¹ jest objęta sytuacja IR, który zbiegł² po doręczeniu pierwszego aktu oskarżenia i przed rozpoczęciem sądowego etapu postępowania karnego.

Trybunał odpowiedział, że art. 8 i 9 dyrektywy 2016/343 należy interpretować w ten sposób, że **w sprawie oskarżonego, którego miejsca pobytu właściwe organy krajowe pomimo poczynionych w rozsądnym zakresie starań nie zdołały ustalić i któremu organy te nie zdołały w związku z tym przekazać informacji dotyczących toczącego się przeciwko niemu procesu, może odbyć się rozprawa oraz – w stosownym wypadku – może on zostać skazany w trybie zaocznym. W takim wypadku co do zasady powinien mieć on jednak możliwość bezpośredniego powołania się po doręczeniu mu wyroku skazującego na**

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz.U. 2016, L 65, s. 1).

² Dokładniej art. 8 dyrektywy 2016/343 dotyczy prawa do obecności na rozprawie. Zgodnie z ust. 2 tego artykułu państwa członkowskie mogą postanowić, że rozprawa, której wynikiem może być orzeczenie w przedmiocie winy lub niewinności zainteresowanego, może odbyć się pod jego nieobecność, pod warunkiem że powiadomiono go we właściwym czasie o rozprawie i o konsekwencjach niestawiennictwa lub zainteresowany, którego powiadomiono o rozprawie, jest reprezentowany przez obrońcę, którego sam umocował, lub wyznaczonego z urzędu. Zgodnie z art. 8 ust. 4 tej dyrektywy, jeżeli w państwach członkowskich dopuszcza się możliwość odbywania rozpraw pod nieobecność zainteresowanego, lecz nie ma możliwości spełnienia warunków określonych w ust. 2, ponieważ nie można ustalić miejsca jego pobytu mimo podjęcia starań w rozsądnym zakresie, państwa członkowskie mogą jednak postanowić, że orzeczenie może zostać wydane i wykonane. W takim przypadku państwa członkowskie zapewniają, aby z chwilą powiadomienia podejrzanego lub oskarżonego o orzeczeniu, w szczególności z chwilą jego zatrzymania, powiadomiono go także o możliwości zaskarżenia orzeczenia i o prawie do wznowienia postępowania lub do innego środka prawnego, zgodnie z art. 9 tej dyrektywy. Dokładniej, na podstawie tego art. 9 podejrzanym lub oskarżonym powinno przysługiwać prawo do wznowienia postępowania, jeżeli nie byli obecni na rozprawie, a warunki przewidziane w art. 8 ust. 2 tej dyrektywy nie zostały spełnione.

przyznane w tej dyrektywie **prawo do wznowienia postępowania** lub do skorzystania z równoważnego środka prawnego prowadzącego do **ponownego rozpatrzenia istoty sprawy w jego obecności**. Oskarżonemu **można jednak odmówić tego prawa, jeżeli** z precyzyjnych i obiektywnych przesłanek **wynika**, że otrzymał on wystarczające informacje, aby wiedzieć, że w jego sprawie odbędzie się rozprawa, a **w drodze rozmyślnych działań i z zamiarem uchylenia się od wymiaru sprawiedliwości uniemożliwił on organom urzędowe powiadomienie go o rozprawie**.

Ocena Trybunału

Trybunał przypomniał przede wszystkim, że art. 8 ust. 4 i art. 9 dyrektywy 2016/343, dotyczące zakresu stosowania i znaczenia prawa do wznowienia postępowania, należy uważać za bezpośrednio skuteczne. Prawo to jest zastrzeżone dla osób, wobec których postępowanie jest prowadzone w trybie zaocznym, podczas gdy warunki przewidziane w art. 8 ust. 2 tej dyrektywy nie są spełnione. Natomiast przewidziana w dyrektywie 2016/343 możliwość, w przypadku gdy spełnione są warunki określone w jej art. 8 ust. 2, przeprowadzenia rozprawy zaocznej i wykonania orzeczenia bez zapewnienia prawa do wznowienia postępowania, opiera się na założeniu, że zainteresowany, będąc należycie poinformowany, dobrowolnie i jednoznacznie zrzekł się prawa do obecności na rozprawie.

Wykładnia ta gwarantuje poszanowanie celu tej dyrektywy, który polega na wzmocnieniu prawa do rzetelnego procesu w postępowaniu karnym, tak aby zwiększyć zaufanie państw członkowskich do systemu wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych innych państw członkowskich i aby zapewnić poszanowanie prawa do obrony, zapobiegając jednocześnie temu, by osoba, która – mimo że została powiadomiona o rozprawie – zrezygnowała wyraźnie albo w sposób dorozumiany, lecz jednoznaczny z obecności na rozprawie, mogła po wydaniu wyroku zaocznego domagać się wznowienia postępowania i w ten sposób, poprzez nadużycie prawa, szkodzić skuteczności ścigania oraz prawidłowemu sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Jeżeli chodzi o powiadomienie o rozprawie i o skutkach niestawiennictwa, Trybunał uściślił, **że to do danego sądu krajowego należy ustalenie, czy względem zainteresowanego wystawiono dokument urzędowy, wymieniający jednoznacznie datę i miejsce rozprawy oraz, w przypadku braku reprezentacji przez umocowanego adwokata, konsekwencje ewentualnego braku stawiennictwa**. Do sądu tego należy ponadto ustalenie, **czy dokument ten został doręczony we właściwym czasie, tak aby umożliwić zainteresowanemu skuteczne przygotowanie obrony, jeżeli zdecyduje się on wziąć udział w rozprawie**.

Jeżeli chodzi, dokładniej, o oskarżonych, którzy zbiegli, Trybunał stwierdził, że **dyrektywa 2016/343 stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które wyklucza prawo do wznowienia postępowania z tego tylko powodu, że zainteresowana osoba zbiegła, a władze nie zdołały ustalić miejsca jej pobytu**. Tylko wtedy, gdy z precyzyjnych i obiektywnych przesłanek wynika, że dana osoba, będąc urzędowo powiadomiona o tym, że jest oskarżona o popełnienie przestępstwa, a zatem wiedząc, że w jej sprawie odbędzie się rozprawa, rozmyślnie działa w ten sposób, by nie otrzymać urzędowego powiadomienia o dacie i miejscu rozprawy, taką osobę można uznać za osobę, która została powiadomiona o rozprawie i która dobrowolnie i jednoznacznie zrzekła się prawa do obecności na niej. Ta sytuacja jest objęta hipotezą art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343³. Istnienie takich precyzyjnych i obiektywnych przesłanek można stwierdzić na przykład wtedy, gdy dana osoba umyślnie podała nieprawidłowy adres organom krajowym właściwym w sprawach karnych lub nie przebywa już pod podanym adresem. Ponadto, by ustalić, czy zainteresowany został dostatecznie poinformowany, należy zwrócić szczególną uwagę, po pierwsze, na staranność, jaką wykazały się organy publiczne, by powiadomić zainteresowanego, a po drugie, na staranność, jaką wykazał się zainteresowany, by otrzymać wspomniane informacje.

³ Z zastrzeżeniem jednak szczególnych potrzeb osób wymagających szczególnego traktowania, o których mowa w motywach 42 i 43 dyrektywy 2016/343.

Trybunał uściślił ponadto, że wykładnia ta respektuje prawo do rzetelnego procesu zapisane w art. 47 i 48 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i w art. 6 Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

[Pełny tekst](#) wyroku jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu ogłoszenia.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Balázs Lehóczki ☎ (+352) 4303 5499